

Дејан Ајдачић

Uniwersytet Gdański, Wydział Filologiczny

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АНГЛІЦИЗМИ (АНГЛОБАЛІЗМИ) В СЕРБСЬКІЙ МОВІ

Англійські слова, запозичені до інших мов у процесі глобалізації, автор пропонує називати «англобалізмами». Вказується на джерела неологізмів англійського походження у сербській неолексикографії, зокрема в лексиконах та словниках. Наводяться приклади англобалізмів у сербській мові та приклади англокалізмів – адаптованих (тобто локалізованих) англобалізмів із семантичним відхиленням по відношенню до англійського слова. Автор уважає перспективним порівняльні дослідження англокалізмів.

Ключові слова: сербська мова, неологізми, неологічна лексикографія, англіцизми, англобалізми, глобалізація, глокалізація.

Borrowed English words in the other languages, which arose in the process of globalization, the author proposes to call „anglobalisms“. Indicates the sources of neologisms of English origin in Serbian neolexicography in lexicons and dictionaries. Examples of „anglobalisms“ – globalisations anglicisms in the Serbian language and examples of „anglocalisms“ – serbian adapted, localised anglicisms with a semantic deviation in relation to the English word are given. The author proposes a comparative study of localisation of anglicisms in various languages.

Keywords: Serbian language, neologisms, neological lexicography, anglicisms, anglobalisms, anglocalisms, globalization, glocalization.

Історики сходяться у думці, що процеси глобалізації існували навіть у стародавні часи, вважаючи що культурний вплив панівних держав супроводжувався впливом їхніх мов. Під час глобалізації ХХ ст. домінування англо-американського світу спостерігається також у Сербії, а одну із течій цього процесу становлять у сербській мові запозичення англійських слів. У Сербії немає лінгвістичного пуризму та державних органів, які контролюють вплив іноземних мов на сербську мову в публічній сфері, тому англійські слова легко потрапляють до її словникового складу. В лінгвістиці усталений термін «англіцизми» на позначення англійських слів, що переходять до інших

мов, я пропоную використовувати термін «англобалізми» для окреслення запозичень із англійської, які виникли в процесі глобалізації.

Англійські слова в сербській мові рідко зберігають оригінальній правопис, за винятком назв магазинів у великих містах, назв компаній, зокрема транспортних і туристичних, а також реклам і маркетингу. В текстах, писаних латинкою, англіцизми частіше використовуються в оригіналі, що зрозуміло, оскільки не потрібно змішувати латиницю та кирилицю. У Сербії, на відміну від Хорватії, західні імена пишуться фонетичною транскрипцією.

Джерела неологізмів у сербській лексикографії. У першій половині ХХ ст. Мілан Вуяклія склав протягом половини століття найпопулярніший словник іноземних слів. Перше видання "Лексикону іноземних слів і виразів" Мілана Вуяклії було опубліковане в 1937 р. (*Лексикон страних речи и израза*). Після війни, у 1954 р., автор опублікував нове видання, а у подальших виданнях із доповненнями зростала кількість англіцизмів. Авторами пізніших словників нових слів були театральний критик і публіцист Йован Чирилов *Речник нових речи* (1982, 1991), італіянціст та сербіст Іван Клайн *Речник нових речи* (1992). Кількість словників неологізмів та іншомовних слів збільшується в ХХІ столітті – *Do you speak anglosrpski? : Rečnik novijih anglicizama* групи авторів (2001), Іван Клайн склав у співавторстві з Міланом Шипкою *Велики речник страних речи и израза* (2006), Джордже Оташевич *Речник нових и незабележених речи* (2008). Перероблений *Лексикон* Вуяклії з доповненнями та усуненням лексикографічних недоліків видав Драго Чупіч під назвою *Нови Вуяклија* (2011). Джордже Оташевич є автором книги *100 неологизама ХХІ века* (2020). У науково-популярному журналі

Новоречје, який був заснований у 2019 р. [4], публікуються матеріали з новими словами у розділі «Граба за речник нових речи» («Матеріали для словника нових слів»). Серби менше дотримуються орфографічних правил при написанні нових слів, тому автори наведених словників зараз фіксують альтернативні версії тієї самої англійської лексеми (напр., *беби-бокс*, *бејби-бокс*; *Вацап*, *Вотсап*, *Воцап*; *Јутуб*, *Јутјуб*; *стартан*, *старт-уп*, *стартуп*).

Дослідження англіцизмів у Сербії. Зрозуміло, що англіцизмами в Сербії переважно займаються англісти: Ненад Томович, Твртко Прчич [6], – та лексикологи, які пишуть про неологізми: Райна Драгичевич [3, с. 248–296], Слободан Новокмет, Джордже Оташевич, автор книги *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику : Лингвистички аспект* (2008) [5].

Період використання. У «житті» слова одним із факторів є тривалість використання речей та існування реалій, які вони називають. Це стосується також речей, названих англійськими словами. Англобалізми не мають однакової тривалості «життя» – деякі швидко стають застарілими і зникають, а інші залишаються на довше. Прикладів їхнього короткого вживання не мало, але ми перелічимо лише кілька – у галузі популярної культури. Напр., про танці «шимі» в 20-х роках ХХ ст. знали всі, хто любив розваги, а сполукою *pin-up girl* означали привабливих жінок, портрети або фотографії яких вішали на стіні. В сербській мові сьогодні ці слова застаріли. У галузі техніки також прикладів багато: японська компанія Sony створила Walkman (серб. *вокмен*) і назвала цей пристрій англійським неологізмом, але сьогодні він уже не виробляється, оскільки відтворення звуку передано на більш компактні смартфони. Так само зникли серб. *пејцер* –

комунікатор письмових повідомлень наприкінці 1990-х років, – та *відео касета*.

Галузі. У галузі комп'ютерних технологій до сербської мови увійшло багато англобалізмів (*комп'ютер, софтвер, хардвер*), включно з назвами людей (*хакер, програмер, вебдизайнер, блогер, гејмер, думер*). У галузі туризму це слова *тура, туризам туризм, туроператор, туриста, чартер, ваучер*. Зросла роль англійської мови в бізнесі, а також збільшилася кількість сполук, де одним елементом є сама лексема *бизнис*, а іншим – відповідний додатковий складник, також переважно англіцизм, але різного часу запозичення: від англ. *business* – серб. *бизнис* та *бизнис план, бизнис сектор, бизнис центар, бизнис парк, бизнис формула, бизнис клима, бизнис идеја, бизнис иновације, бизнис профил, бизнис ризик, бизнис едукација, бизнис концепт, бизнис форум, бизнис тренинг, бизнис модел, бизнис класа, бизнис машинерија* др.

Власні імена зірок можуть ставати загальними назвами, напр., для певних типів жінок. Твіггі – прізвисько Леслі Лоусон – британської моделі, актриси та співачки, популярної в 1960-х. Її андрогенна зовнішність, хлоп'яча зачіска та міні-спідниця залишились у пам'яті сучасників, а надмірна стрункість або худорлявість, що відображається в англійському слові *twig* (гілочка), за якою її прозвали, схоже, залишилася в мовному образі цієї фотомоделі як прикметник, написаний малими літерами, що означає худу людину [1, с. 33].

Барбі як назва для типу жінки була створена на підставі схожості з лялькою моделі Барбара, яку виготовила в 1959 році Рут Хендлер в каліфорнійській компанії іграшок Mattel. Барбі пропагує усталений вигляд стрункої доглянутої дівчини [1, с. 34–35].

Слово *вампи* походить від сербської назви вампірів, мертвих, які висмоктують кров у південних регіонах Австрійської імперії в середині XVIII століття. Значення слова вампір у 1920 р. в голлівудській індустрії німого кіно використано в скороченій формі зі значенням 'жінка нестримно фатальної краси'. Тут відбулося потрійне перетворення: з чоловіка назву перенесли на жінку, з померлого – на живу людину, з лякаючої зовнішності на звабливу [1, с. 34].

Вирази і фразеологізми. Кількість нових слів, утворених за допомогою префіксоїдів, значно зросла і в сербській мові.

Поява неофразеологізмів англійськоого походження в Інтернеті в сербському перекладі не завжди підтверджує їх реальне використання в розмовній мові, а часом засвідчує використання автоматичного перекладу. В колі людей, яким англійська мова близька, вже можна почути сербську версію деяких популярних фразеологізмів англійською мовою. *То није моја шоља чаја* (Це не моя чашка чаю) від *It's not my cup of tea*.

Англобалізми та англокалізми Соціологи перші помітили, що глобалізація може супроводжуватися локалізацією. Локалізацію застосовують при продажу глобально доступних товарів, пристосовуючи маркетингові стратегії до різних культур. Але глобалізація може бути спонтанною. У сербській мові існують англобалізми з семантичним відхиленням по відношенню до англійського слова, тобто підтверджується особлива локалізація, що підкреслює якусь рису або додає якесь інше значення – *fancy woman* 'the woman that a person is having a sexual relationship with, but is not married to' [2] серб. *фенсерка* трохи зневажливе ім'я для жінок, які «в тренді», занадто турбуючись про доглянутий вигляд [1, с. 36].

Фахові англокалізми представляють локалізацію в професійних колах однією мовою і є очевидними у світі комп'ютерних технологій, ТБ, логістики.

Жаргонні англокалізми представляють результат локалізації глобально поширених англіцизмів, змінених шляхом додавання жаргонних суфіксів, характерних для, в даному випадку, сербської мови. Наприклад, із суфіксом виразно глузливого забарвлення -уша: *фетуша* (від англ. *fet*), *флертуша* (від англ. *flert*) [1, с. 39].

Розумно припустити, що існує субкультурна локалізація англокалізмів також в інших мовах, що веде до потреби вивчення різних їхніх мовних локалізацій. Таке порівняння вказувало б на поширеність цього явища, сферу та соціальні кола використання, в яких локалізації фіксуються, а також можливі особливості англокалізмів у різних мовах.

Література

1. Ajdačić D. Nazivi žena i globalizacija – anglicizmi u srpskom jeziku. *Novorečje*. Beograd, 2020. № 3. S. 29–42.
2. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>. (дата звернення: 5.03.2021).
3. Dragičević Rajna. Srpska leksika u prošlosti i danas. Novi Sad : Matica srpska, 2018. 450 s.
4. Novorečje. Naučno popularni neološki časopis, Beograd, 1-, 2019-. ISSN 2683-4901 (Online) URL:<http://www.alma.co.rs/Novorecje/index.html>. (дата звернення: 5.03.2021).
5. Otašević Đ. Nove reči i značenja u savremenom standardnom srpskom jeziku : Lingvistički aspekt, Beograd, 2008. 258 s.
6. Vasić V., Prčić T., Nejgebauer V. Do you speak anglosrpski? [Elektronski izvor]: Rečnik novijih anglicizama. Novi Sad : Filozofski fakultet, 2018.